

Magdalena Szpunar

Spółeczeństwo informacyjne a Podkarpacie

Słowa kluczowe: społeczeństwo informacyjne, cyfrowy podział, wiek dostępu, e-usługi

Streszczenie

Artykuł podejmuje kwestie formowania się społeczeństwa informacyjnego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem Podkarpacia. Autorka podejmuje również kwestie cyfrowego podziału jako nowej formy stratyfikacji społecznej, dzielącej społeczeństwo na tych, którzy mają dostęp (lub nie) do nowoczesnych technologii. Autorka stawia hipotezę, iż stopień informatyzacji lokalnej administracji publicznej oraz wprowadzenie informatyzacji w administracji, zależy od stanu świadomości elit politycznych i administracyjnych.

Wraz z pojawieniem się społeczeństwa informacyjnego pojawia się problem cyfrowego podziału tj. podział na tych którzy mają dostęp lub nie do nowoczesnych technologii. K. Krzysztofek wskazuje, iż zamożne społeczeństwa fundują sobie cywilizację informatyczną, „miasta cyfrowe”, „parki wirtualne”¹, zaś społeczeństwa ubogie skazane są na życie bez dostępu do nowoczesnych technologii. Mimo, iż początkowo optymistycznie patrzono na rozwój społeczeństwa informacji, obecnie twierdzi się, iż rozwój nowoczesnych technologii znacząco zwiększa zakres społecznego wykluczenia, utrudniając realizację idei zrównoważonego rozwoju². W dyskusji nad kwestią cyfrowego podziału warto zwrócić uwagę na dwie kwestie tj. nierówność dostępu, jak i nieumiejętność korzystania z globalnej sieci. O ile pierwsza kwestia jest szeroko omawiana w literaturze jako słynny *digital divide*, o tyle kwestia nieumiejętności korzystania z dobrodziejstw cywilizacji informacji jest raczej marginalizowana.

Cyfrowy podział, to jednak nie tylko podział przebiegający na poziomie makro, czyli w skali narodów, ale także w skali mikro, pomiędzy jednostkami i w skali mezo, która przebiega pomiędzy województwami, jak chociażby pomiędzy województwami słabo rozwiniętymi gospodarczo, peryferyjnymi, takie jak województwo Podkarpackie. W skali makro cyfrowy podział obejmuje takie zmienne jak poziomy dochodu, rasa, płeć, czy

¹ K. Krzysztofek, *Technologie informacyjne a rozwój cywilizacyjny*, w: W. Cellary (red.), *Polska w drodze do globalnego społeczeństwa informacyjnego. Raport o rozwoju społecznym*, Warszawa, 2002, s. 73

² L. Porębski, *Spółeczeństwo informacyjne jako realizacja idei zrównoważonego rozwoju*, w: L. Haber, *Spółeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość: II Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, Kraków: AGH, t.2, 2004, s. 185

pochozenie etniczne³. Epoka informacji mająca być panaceum na nierówny dostęp do informacji, jeszcze bardziej pogłębia istniejące nierówności społeczne, w znaczy sposób je zaostrzając⁴.

Niestety życie w wieku dostępu – określenie zastosowane przez J. Rifkina w *Wiek dostępu* – rzeczywiście dla osób wykluczonych spoza kręgu nowoczesnych technologii może być prawdziwą udręką. W związku z pojawieniem się Internetu pojawia się termin cyfrowego podziału – jako nowej formy nierówności społecznych - dzielącego ludzi na tych, którzy posiadają lub nie, dostęp do Internetu. Szczegółowej analizy cyfrowego podziału wywołanego nierównym dostępem do Sieci dokonuje M. Castells w *Galaktyce Internetu* (rozdział *Cyfrowy podział z globalnej perspektywy*). M. Castells odpowiada na dwa zasadnicze pytania – jakie czynniki wpływają na zróżnicowanie w dostępie do Internetu i korzystania z jego potencjalnych możliwości oraz w jaki sposób dostęp lub jego brak przekładają się na większe możliwości lub ich brak⁵. Jak podkreśla N. Postman upowszechnienie techniki komputerowej, dla jednych bywa dobrodziejstwem, bez którego właściwie nie potrafią się obejść, dla innych jest narzędziem właściwie zbędnym i wcale nie pożądanym⁶. U. Eco twierdzi, iż społeczeństwo w erze dostępu podzieli się na trzy klasy⁷:

- *proletariuszy* nie mających dostępu do komputerów i książek, uzależnionych od przekazu audiowizualnego, czyli telewizji
- *drobnomieszczaństwo*, które umie korzystać z komputera biernie
- *nomenklaturę*, która wie, jak wykorzystać komputer do wykonywania analiz, potrafiąca odróżniać informacje wartościowe, od nic nie wnoszących

Typologię zaproponowaną przez U. Eco nieco parafrazuje R. Tadeusiewicz pisząc o powstaniu dwóch dychotomicznych struktur – z jednej strony digitariatu, jako uprzywilejowanej grupy osób, potrafiących biegle posługiwać się technikami informatycznymi, zaś z drugiej proletariatu sieciowego, który tworzą osoby nie potrafiące lub nie mogące korzystać z technik informacyjnych⁸. Pisze o tym także L. Haber, analizując społeczność akademicką AGH, według autora digitariat informacyjny, tj. grupa najbardziej zaangażowanych użytkowników Sieci stanowi 70% społeczności AGH, 20% stanowi cogitariat, jako pasywna grupa użytkowników, zaś 10% to osoby pozbawione interakcji z

³ tamże

⁴ K. Pietrowicz, *Nowa stratyfikacja społeczna? „Digital divide” a Polska*, w: L. Haber, *Spółeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość: II Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, Kraków: AGH, t.2, 2004, s. 256

⁵ M. Castells, *Galaktyka Internetu*, Poznań, Rebis, 2003, s. 275-301

⁶ N. Postman, *Technopol. Triumf techniki nad kulturą*, Muza, 2004

⁷ U. Eco, 2002, *Nowe środki masowego przekazu a przyszłość książki*, w: *Nowe media w komunikacji społecznej w XX wieku*, Warszawa: Oficyna Naukowa, 2002, s. 539-540

⁸ R. Tadeusiewicz, *Spółeczeństwo Internetu*, Warszawa: AOW EXIT, 2002, s. 285

Siecią – proletariat informacyjny⁹. Problem ten poruszają również T. Goban-Klas i P. Sienkiewicz – zauważają oni, iż choć nowe media są skonstruowane jako tzw. *user friendly* (przyjazne użytkownikowi), znajdują głównie entuzjastów wśród młodzieży, powodując wykluczenie osób starszych. Luka tworzy się również na linii wykształcenia, a analfabetyzm komputerowy, zdaniem autorów, staje się obecnie tak dotkliwy, jak analfabetyzm literacki. Ów natłok informacji powoduje dwie reakcje – pierwszą z nich jest gorączkowe przerzucanie się od przekazu do przekazu, drugą zaś uporczywe trwanie przy swoich przyzwyczajeniach¹⁰.

W raporcie Banku Światowego z roku 2004¹¹ czytamy, iż poszczególne regiony Polski mają za sobą historyczne zróżnicowanie w zakresie dystrybucji zasobów wiedzy, wykazując daleko idącą zależność pomiędzy zasobami wiedzy w danym regionie, a uzyskiwanymi przez ten region wynikami gospodarczymi. Stąd też – jak postulują autorzy raportu - oczywistym celem dla Polski powinna być integracja istniejących regionalnych zasobów wiedzy w jeden narodowy system innowacyjności, a jednym z jego elementów ma być sformułowanie i wdrożenie szesnastu Regionalnych Strategii Innowacji w poszczególnych województwach. Województwo Podkarpackie wraz z Świętokrzyskim zostało sklasyfikowane na piątym miejscu (klasyfikacja siedmiostopniowa), jako słabe strony naszego regionu wskazano słabo rozwiniętą bazę wiedzy oraz starzejące się społeczeństwo, do zalet zaś zaliczono duży postęp technologiczny i informatyczny w przemyśle. Za województwem Podkarpackim lokują się tylko cztery województwa ze słabą bazą wiedzy i słabym rozwojem technologii i informacji w przemyśle tj. województwo Warmińsko-Mazurskie, Zachodniopomorskie, Lubelskie oraz Podlaskie.

⁹ L. Haber, *Poznawcze aspekty badań nad społecznością informacyjną*. w: *Mikrospołeczność informacyjna: na przykładzie miasteczka internetowego AGH*, L. Haber (red.) Kraków, AGH, 2001, s. 162

¹⁰ T. Goban-Klas, P. Sienkiewicz, *Społeczeństwo informacyjne: szanse, zagrożenia, wyzwania*, Kraków: Fundacja Postępu Telekomunikacji, 1999, s. 100-103

¹¹ mowa tutaj o raporcie *Polska a gospodarka oparta na wiedzy. W kierunku zwiększania konkurencyjności Polski w Unii Europejskiej*, http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/14/91/1491.pdf

Ryc. Podział regionów Polski według bazy wiedzy

Class	MV ₁	MV ₂	MV ₃	Interpretation	Regions
I	+	+	+	well-developed knowledge base, demographic youth, great information and technological progress in industry	Lower Silesia, Silesia
II	+	+	–	well-developed knowledge base, demographic youth, poor information and technological progress in industry	Pomerania, Wielkopolska
III	+	–	–	well-developed knowledge base, demographic ageing, poor information and technological progress in industry	Łódź, Małopolska, Mazovia
IV	–	+	+	poorly-developed knowledge base, demographic youth, great information and technological progress in industry	Kujawy-Pomerania, Lubuska Land, Opole
V	–	–	+	poorly-developed knowledge base, demographic ageing, great information and technological progress in industry	Podkarpacie, Świętokrzyska Land
VI	–	+	–	poorly-developed knowledge base, demographic youth, poor information and technological progress in industry	Warmia-Mazuria, West Pomerania
VII	–	–	–	poorly-developed knowledge base, demographic ageing, poor information and technological progress in industry	Lublin, Podlasie

Źródło: http://www.mnii.gov.pl/_gALLERY/14/91/1491.pdf

Według ekspertów z Banku Światowego, aby niwelować różnice pomiędzy regionami, polityka działań rządu musi się koncentrować na walce z negatywnym dziedzictwem słabo rozwiniętych regionów, ponieważ może im ono uniemożliwić pełne skorzystanie z dobrodziejstw gospodarki opartej na wiedzy. Województwa Podkarpackie, Świętokrzyskie, Lubelskie, Warmińsko-Mazurskie oraz Podlaskie uznano za najbardziej upośledzone w tym względzie¹². Aby poprawić sytuację tych województw proponuje się podjęcie szeregu działań w zakresie:

- Infrastruktury — rozwój infrastruktury ICT (od ang. *Internet Communication Technology*); stworzenie szeregu inicjatyw, prowadzących do powstania instytucji promujących rozwój i nastawionych na innowacje w dziedzinach, na których opiera się gospodarka danego regionu; budowa nowoczesnych połączeń transportowych oraz modernizacja zakładów i fabryk z myślą o nowych, większych inwestycjach wewnętrznych i MŚP.

¹² Bank Światowy Region Europy i Azji Centralnej i Wschodniej. Departament Rozwoju Sektora Prywatnego i Finansowego, *Polska a gospodarka oparta na wiedzy. W kierunku zwiększania konkurencyjności Polski w Unii Europejskiej*, http://www.mnii.gov.pl/_gALLERY/14/91/1491.pdf, s. 28

- Edukacji — lepszy dostęp do zaawansowanych programów szkoleniowych w dyscyplinach zawodowych i akademickich w celu podwyższenia kwalifikacji zasobów ludzkich w regionie, a także tworzenie ośrodków szkolenia wirtualnego i na odległość, pozwalającego kursantom na uczestnictwo w szkoleniu w sposób efektywny kosztowo i bez konieczności opuszczania regionu.

- Powstawania nowych firm — w dwóch płaszczyznach: po pierwsze — tworzenie kultury i bazy umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności, a następnie — budowa infrastruktury usług dla biznesu, sprzyjających powstawaniu nowych firm.

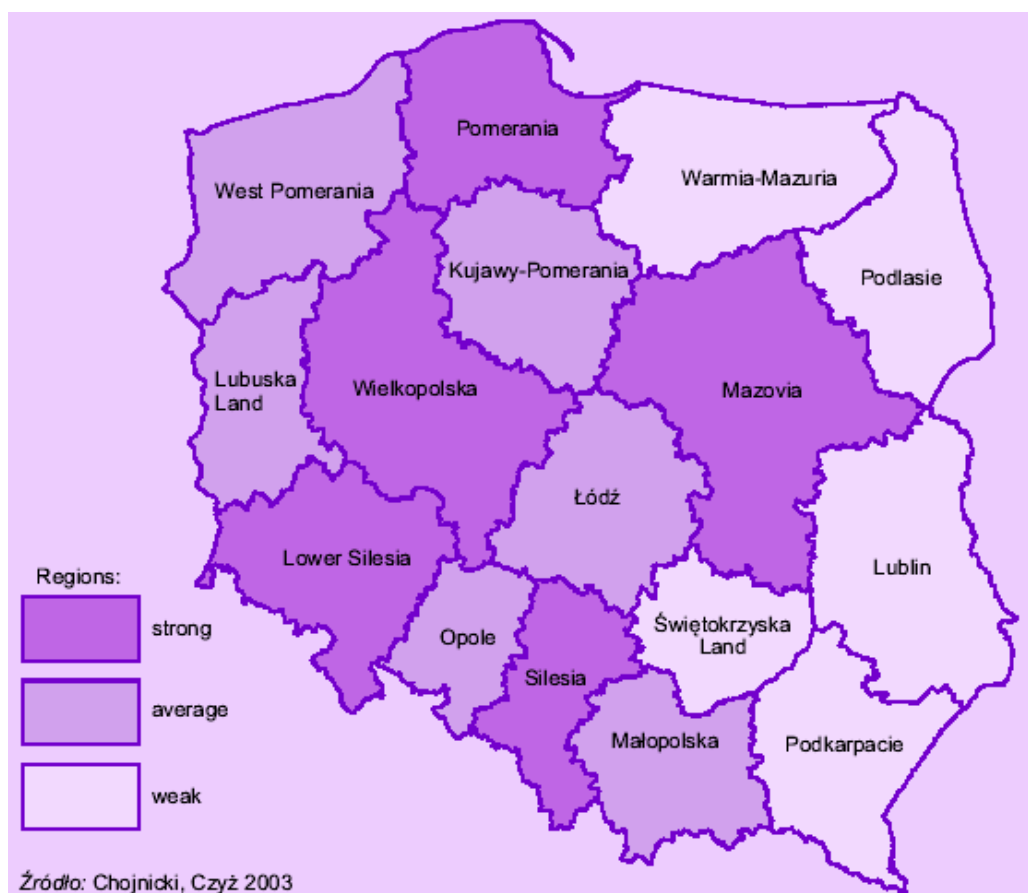
- Promocji regionu na zewnątrz, zarówno jako miejsca wartego odwiedzenia (ze względu na walory przyrodnicze, historię, jakość życia, spędzanie wolnego czasu, itp.), jak i atrakcyjnego miejsca do lokowania i prowadzenia działalności gospodarczej.

- Budowy sieci powiązań z krajowymi centrami doskonałości oraz poprawa przepływu informacji na temat innowacji do regionu.

Wraz z pojawianiem się Internetu zanikają tradycyjne podziały na centrum i peryferie, których dokonujemy poprzez pryzmat geografii, w epoce Internetu centrum to miejsce, gdzie znajdują się węzłowe punkty sieci¹³.

¹³ K. Pietrowicz, *Nowa stratyfikacja społeczna? „Digital divide” a Polska*, w: L. Haber, *Spółeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość: II Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, Kraków: AGH, t.2, 2004, s. 258

Ryc.2. Regiony podzielone według bazy wiedzy

Źródło: http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/14/91/1491.pdf

Stopień informatyzacji w Rzeszowie i województwie Podkarpackim

Wyniki *Podkarpackiego Sondażu Społecznego*¹⁴ przeprowadzonego w 2003 roku wykazują, iż w województwie Podkarpackim odsetek osób posiadających komputer rośnie wraz z wykształceniem i miejscem zamieszkania – analogicznie do tendencji ogólnopolskich. W mieście Rzeszowie 42,1% osób deklaruje, iż posiada komputer, w mieście od 50 do 100 tysięcy odsetek ten wynosi - 35,2%, w mieście liczącym od 20 do 50 tysięcy mieszkańców - 34,5%, w mieście od 10 do 20 tysięcy – 27,1%, w mieście poniżej 10 tysięcy mieszkańców – 26,8%, zaś na wsi odsetek ten spada do poziomu 23,2%, a więc jest niemal dwukrotnie niższy

¹⁴ *Podkarpacki Sondaż Społeczny* był realizowany od 1997 dzięki wielkiemu zaangażowaniu prof. M. Niezgody i dr A. Marcinkowskiego, którzy od samego początku pracy w WSSG w Tyczynie, realizowali się nie tylko dydaktycznie, ale także naukowo, wprowadzając młodych adeptów nauki w arkana realizacji badań empirycznych. Profesor M. Niezgoda i dr A. Marcinkowski zawsze chętnie służyli radą i pomocą, a my asystenci doskonale zdawaliśmy sobie sprawę, iż mamy unikalną szansę zdobyć umiejętności, jakich nie jesteśmy w stanie nabyć z książek, bowiem prawdziwy warsztat metodologiczny nabywa się dopiero w drodze praktyki, a nie wyłącznie studium literatury. Studiujący w Tyczynie mieli okazję przekonać się na czym polega specyfika pracy ankietera i jak ważnym ogniwem w całym procesie badawczym jest sam ankietier.

w stosunku do mieszkańców miasta Rzeszowa. Z analogiczną sytuacją mamy do czynienia w przypadku wykształcenia, im ono wyższe, tym wyższy odsetek osób deklarujących posiadanie komputera. Wśród osób legitymujących się wykształceniem podstawowym tylko 4,3% osób posiada komputer, zasadniczym zawodowym 17,5%, średnim 28%, pomaturalnym 32,3%, wyższym zawodowym 47,7%, wyższym 57,4%.

Z badań przeprowadzonych na terenie naszego województwa wynika, iż Internet jest relatywnie znaczącym źródłem, jeśli chodzi o pozyskiwanie informacji o tym, co dzieje się w mieście - 24,3% osób często korzysta z Internetu, wyszukując informacji o Rzeszowie (12,3% często, zaś 12% bardzo często)¹⁵. Jak wskazuje A. Szewczyk rozwój lokalnej społeczności zależy od tego, czy może ona pozyskiwać informacje o świecie zewnętrznym, czy sama jest w stanie informować o sobie¹⁶.

Jeśli chodzi o strony internetowe najważniejszych urzędów, Rzeszów należy ocenić bardzo wysoko. Swoją stronę posiada Urząd Miasta Rzeszowa <http://www.erzeszow.pl>, Podkarpacki Urząd Wojewódzki <http://www.uw.rzeszow.pl>, Urząd Marszałkowski <http://www.podkarpackie.pl>. Strony WWW mają także m.in. Archiwum Państwowe w Rzeszowie www.rzeszow.ap.gov.pl, Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej w Rzeszowie www.podkarpacie.straz.pl, Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie <http://www.wup-rzeszow.pl>. Na stronie urzędu miasta Rzeszowa zainteresowani mogą znaleźć najważniejsze informacje dotyczące istotnych wydarzeń w mieście, historii Rzeszowa, władz miasta, trybu załatwiania spraw w urzędzie.

Zespół Internetu Obywatelskiego sporządził Raport „Administracja Publiczna w sieci 2003 r.”¹⁷, poddając po raz pierwszy ocenie także serwisy urzędów miast, oceniając 18 stron WWW: miast wojewódzkich oraz dodatkowo Toruń i Zieloną Górę. Serwis Internetowy Urzędu Miasta Rzeszowa www.erzeszow.pl zajął drugie miejsce ex-equo z Krakowem. T. Majcherkiewicz zauważa: „Intensywne próby nawiązywania kontaktów z mieszkańcami podejmują władze Rzeszowa, w 2003 roku witryna ta była drugą stroną w kraju w ocenie Zespołu Internetu Obywatelskiego. Interaktywność serwisu widoczna jest między innymi w propozycji wysyłania Rzeszowskich e-kartek oraz internetowych konsultacjach np. w jakiej części miasta powinien być zbudowany wielopoziomowy parking. Jednak, najważniejszym przejawem interaktywności jest dyskusja z mieszkańcami o sprawach ważnych dla miasta –

¹⁵ P. Grygiel, A. Grzesik, M. Malikowski, *Rzeszów w opiniach jego mieszkańców*, w: *Spółeczeństwo Podkarpacia na początku XXI wieku*, M. Malikowski (red.), Rzeszów, 2003, s. 33

¹⁶ A. Szewczyk, *Świadomość i kultura informacyjna*, w: *Dylematy cywilizacji informatycznej*, A. Szewczyk (red.), Warszawa: PWE, 2004, s. 55

¹⁷ <http://www.egov.pl>

zakładka - „propozycje dla władz Rzeszowa” i możliwość otrzymywania przez zainteresowanych informacji serwisu bezpośrednio na własne konto e-mailowe”¹⁸. Majcherkiewicz serwis urzędu miasta Rzeszowa uznaje za jeden z najbardziej zaawansowanych, jeśli chodzi o rozwój e-administracji¹⁹.

Stopień informatyzacji lokalnej administracji publicznej a świadomość informacyjna

Podkreśla się, iż stopień z informatyzowania lokalnej administracji publicznej oraz wprowadzenie informatyzacji w administracji, zależy od stanu świadomości elit politycznych i administracyjnych tj.²⁰:

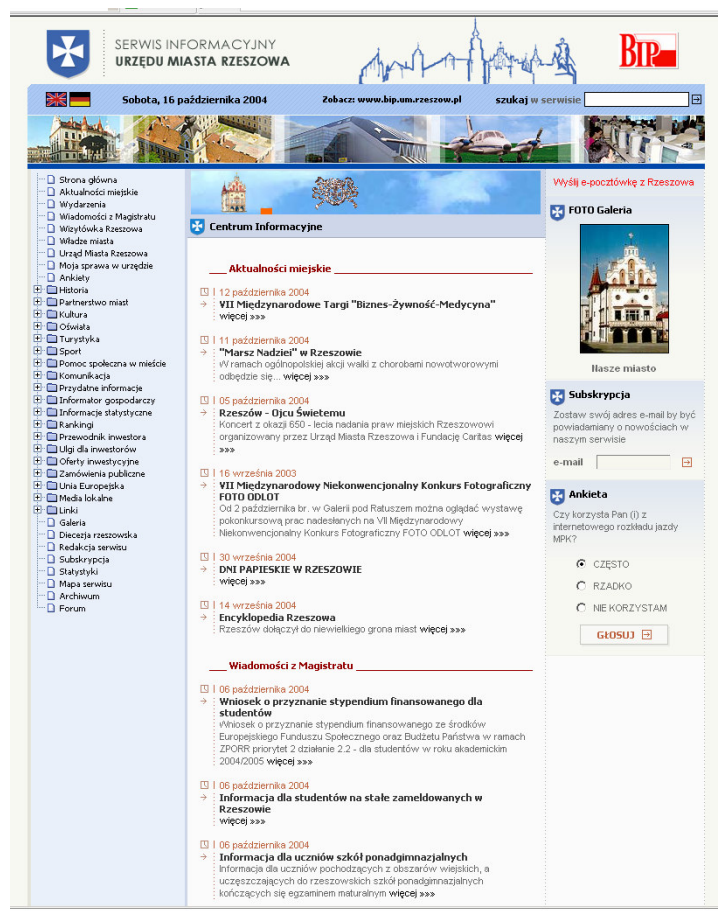
- przyzwolenie elit politycznych (rady miasta i zarządu) w kwestii poczynienia znacznych wydatków na informatyzowanie urzędu
- kompetencje i determinację elit administracyjnych (prezydenta miasta, dyrektora wydziału informatyki lub kierownika referatu informatyki)

¹⁸ T. Majcherkiewicz, *Spółeczeństwo lokalne, a społeczeństwo sieciowe. Rola administracji w tworzeniu lokalnego społeczeństwa informacyjnego*. Referat wygłoszony na VII konferencji z cyklu Problemy społeczeństwa globalnej informacji: Informacja – dobra czy zła nowina. 27-28 maja 2004

¹⁹ T. Majcherkiewicz, *Elity regionalne wobec wyzwań elektronicznej demokracji – analiza stron urzędów wojewódzkich*, w: L. Haber, *Spółeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość: II Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, Kraków: AGH, t.2, 2004, s. 199

²⁰ A. Szewczyk, *Świadomość i kultura informacyjna*, w: *Dylematy cywilizacji informatycznej*, A. Szewczyk (red.), Warszawa: PWE, 2004, s. 57

Ryc. Nagrodzona strona Urzędu Miasta Rzeszowa

Obok oficjalnych stron urzędów i instytucji funkcjonuje kilka nieoficjalnych stron prywatnych. Należy zauważyć, iż dostępność stron WWW jednostek administracji publicznej, jest obecnie bardzo wysoka. O ile jej poziom w 2003 roku był relatywnie niski, bowiem wynosił 74%, o tyle w roku bieżącym (2004) wynosi on 95%. Jednakże tak wysoki wskaźnik wynika z faktu poddania badaniu jedynie urzędów i instytucji do poziomu miasta wojewódzkiego. Na poziomie powiatów i gmin dostępność do informacji *on-line* jest o wiele niższa²¹.

²¹ Rozwój eGovernment w Polsce 3 edycja badań eEurope http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/10/66/1066.pdf

Tab. Ilość Internautów w poszczególnych województwach dane na przełomie IX/X 2004.

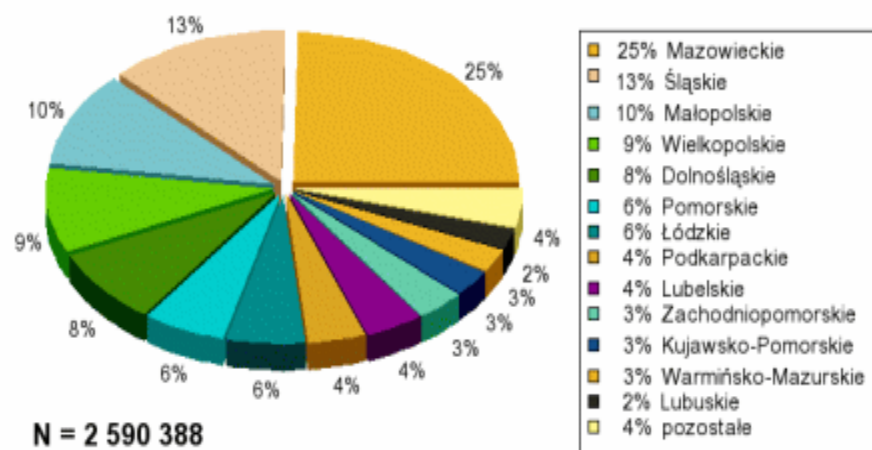
Województwa – przełom IX i X							
lp	Województwa	Użytkownicy					
		28.IX do 4.X		5.X do 11.X		12.X do 18.X	
1	mazowieckie	1452425	23.2%	1475122	23.2%	1502315	23.4%
2	śląskie	907530	14.5%	909823	14.3%	907185	14.1%
3	małopolskie	590930	9.4%	606728	9.6%	610024	9.5%
4	dolnośląskie	523546	8.4%	542697	8.5%	552521	8.6%
5	wielkopolskie	537086	8.6%	545273	8.6%	549479	8.6%
6	pomorskie	420375	6.7%	425935	6.7%	419648	6.5%
7	łódzkie	319857	5.1%	329306	5.2%	345565	5.4%
8	kujawsko-pomorskie	302572	4.8%	306697	4.8%	317067	4.9%
9	lubelskie	304514	4.9%	302025	4.8%	303637	4.7%
10	zachodniopomorskie	247211	4.0%	252728	4.0%	253644	3.9%
11	warmińsko-mazurskie	223458	3.6%	223307	3.5%	228555	3.6%
12	podkarpackie	208858	3.3%	210410	3.3%	213333	3.3%
13	lubuskie	76966	1.2%	77112	1.2%	74943	1.2%
14	podlaskie	59636	1.0%	59844	0.9%	59436	0.9%
15	opolskie	46902	0.7%	48391	0.8%	49631	0.8%
16	świętokrzyskie	34733	0.6%	34813	0.5%	34636	0.5%
Wielkość próby		6256599		6350211		6421619	

Źródło: <http://www.ranking.pl/rank.php?stat=wojPL>

Z badań wynika, iż prawie 30 proc. użytkowników sieci (1,7 mln) mieszka w pięciu największych miastach, wskazuje się, iż dzieje się tak ze względu na koncentrację w dużych miastach ośrodków biznesowych, rządowych, administracyjnych i akademickich, co ma bezpośredni związek z rozwojem infrastruktury teleinformatycznej. Duże miasta zapewniają też szerszy dostęp do Internetu osobom niekorzystającym z niego w domach, miejscach pracy, bibliotekach, kafejkach internetowych, czy właśnie na uczelniach. Do zdecydowanej czołówki, jeżeli chodzi o wykorzystanie Internetu należą: Warszawa, Wrocław, Poznań, Trójmiasto, Kraków i okręg Katowicki²².

²² <http://www.tezmedium.pl/10871.xml>

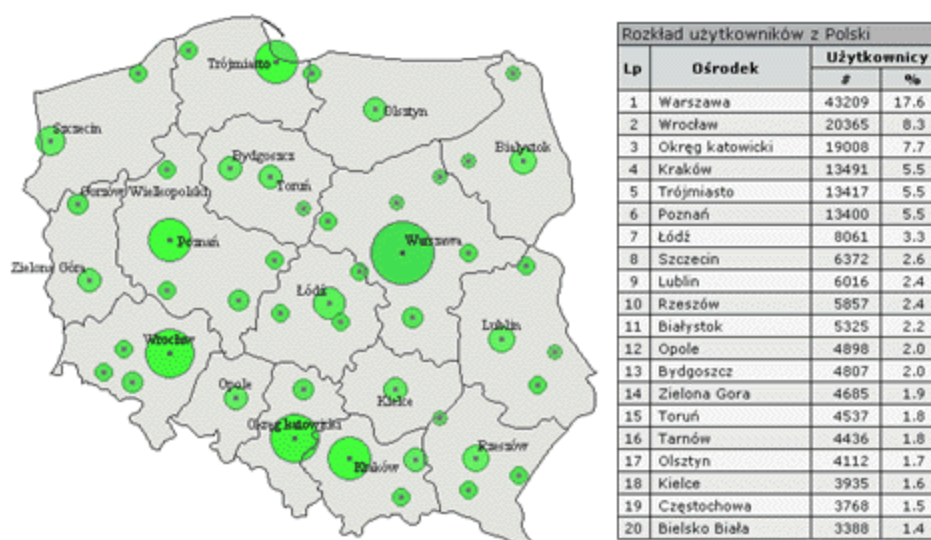
Ryc. Liczba użytkowników Internetu z podziałem na województwa

<http://www.tezmedium.pl/10888.xml>

Internauci z Podkarpacia stanowią jedynie 4% ogólnej populacji Internautów również 4% stanowią Internauci z województwa Lubelskiego, po 3% stanowią internauci z zachodniopomorskiego, kujawsko-pomorskiego, warmińsko-mazurskiego.

Ryc. Liczba użytkowników z poszczególnych ośrodków
liczba użytkowników z poszczególnych ośrodków

Źródło: Gemius SA, 2Q 2004

<http://www.tezmedium.pl/10888.xml>

Stopień rozwoju e-usług w Polsce

Firma Campgemini Polska, przeprowadziła trzecie badanie z cyklu badań poświęconych rozwojowi e-usług publicznych w Polsce²³. Celem tego badania było stworzenie pełnego obrazu e-usług w Polsce oraz możliwości systematycznego pomiaru stopnia rozbudowania eGovernment w Polsce. Proces badawczy składał się z czterech etapów:

- audyt struktury i obszarów odpowiedzialności w administracji publicznej
- sampling, dobór próby
- weryfikacja adresów URL
- badanie stron WWW, ocena poszczególnych ofert

Badaniem objęto 20 usług publicznych zdefiniowanych i wskazanych do analizy przez Komisję Europejską. Usługi te klasyfikowano według dwóch podstawowych kryteriów:

1. klientów do których adresowane są usługi danego typu

- usługi kierowane do osób prawnych
- usługi kierowane do obywateli

2. charakteru/rodzaju realizowanej usługi

- obsługa przychodów budżetowych (usługi związane z przepływami finansowanymi od obywateli i sektora biznesowego do budżetu centralnego i budżetów lokalnych tj. podatki, obowiązkowe opłaty ubezpieczeniowe np. ZUS)

- rejestracja (usługi związane z rejestracją osób, samochodów, przedsiębiorstw zgodnie z wymogami administracji publicznej, prezentacja danych statystycznych)

- zwroty i usługi socjalne (usługi oferujące obywatelom i osobom prawnym zwroty z tytułu nadwyżek podatkowych, usługi związane z rynkiem pracy, usługi związane z ochroną socjalną)

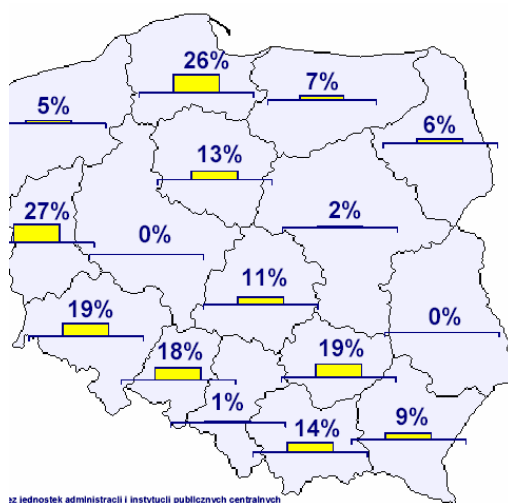
- zezwolenia i licencje (usługi związane z procesem obsługi, zamawiania i dostarczania dokumentów osobistych, pozwoleń, potwierdzeń posiadanych kwalifikacji)

W artykule wykorzystuję także dane z badania *Stopień informatyzacji urzędów w Polsce. Raport generalny z badań ilościowych dla Ministerstwa Nauki i Informatyzacji* zrealizowanego przez ARC Rynek i Opinia na zlecenie Ministerstwa Nauki i Informatyzacji,

²³ Rozwój eGovernment w Polsce 3 edycja badań eEurope http://www.mnii.gov.pl/_gALLERY/10/66/1066.pdf

usługę eGovernment na poziomie poniżej 10 punktów % rocznie, co w konsekwencji oznacza 10 letni okres budowy tychże usług. Co niezmiernie ważne tempo rozwoju e-usług nie było skorelowane z zamożnością województw, o czym świadczyć może województwo mazowieckie.

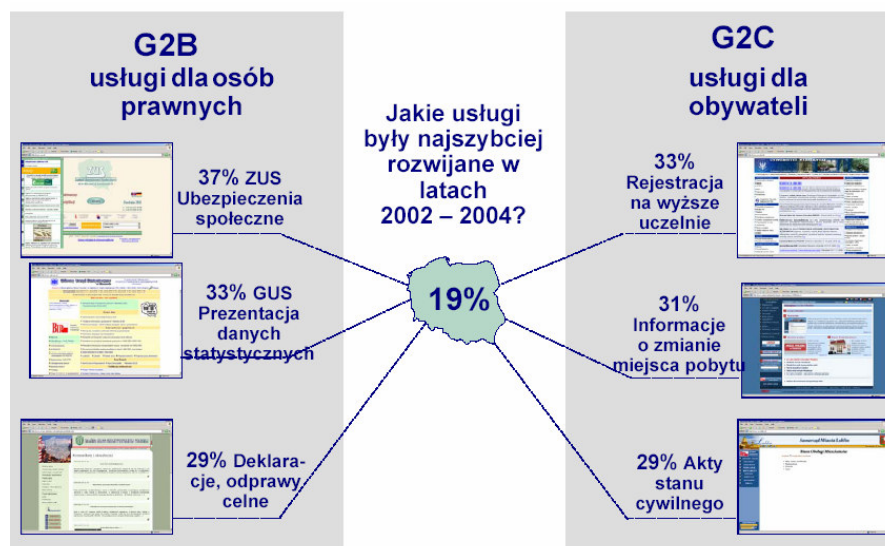
Ryc. Dynamika rozwoju e-usług w poszczególnych województwach.

Źródło: Rozwój eGovernment w Polsce 3 edycja badań eEurope http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/10/66/1066.pdf

Jeśli chodzi o rozwój usług, wśród usług dla obywateli G2C (*Government To Client*) najszybciej rozwijała się rejestracja na wyższe uczelnie 33%, informacje o zmianie miejsca pobytu 31%, akty stanu cywilnego 29%, zaś wśród usług dla osób prawnych G2B (*Government To Bussiness*) ubezpieczenia społeczne 37%, prezentacja danych statystycznych 33%, 29% deklaracje, odprawy celne 29%. Do usług właściwie nierozwijalnych w latach 2002-2004, wśród usług G2C wymienia się pośrednictwo pracy 4% (stan 31%), służbę zdrowia 9% (stan 11%), biblioteki publiczne 9% (stan 34%), zaś wśród usług nierozwijanych w sektorze G2B podatki od osób prawnych 0% (stan 36%), zamówienia publiczne 3% (stan 25%), rejestracja firm 9% (stan 24%).

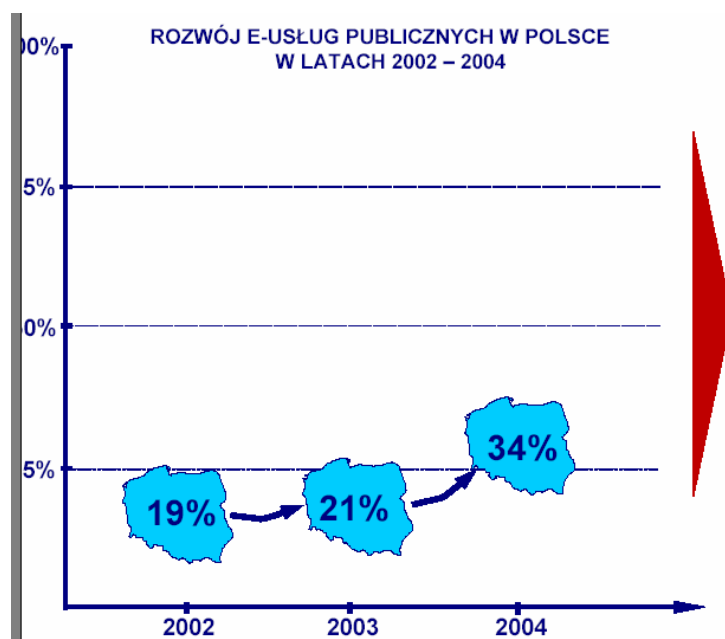
Ryc. Rozwój e-usług w latach 2002-2004

Źródło: Rozwój eGovernment w Polsce 3 edycja badań eEurope http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/10/66/1066.pdf

Z analiz wynika, iż zdecydowana większość usług, nie będzie szybko dostępna on-line. W stosunku do roku 2002, dostępność e-usług wzrosła w Polsce o 15 punktów procentowych w roku 2004, ciągle jednak poziom rozwoju e-usług w Polsce wynosi 2%, dla porównania w dawnych krajach UE 42%.

Ryc. Rozwój e-usług publicznych w Polsce w latach 2002-2004.

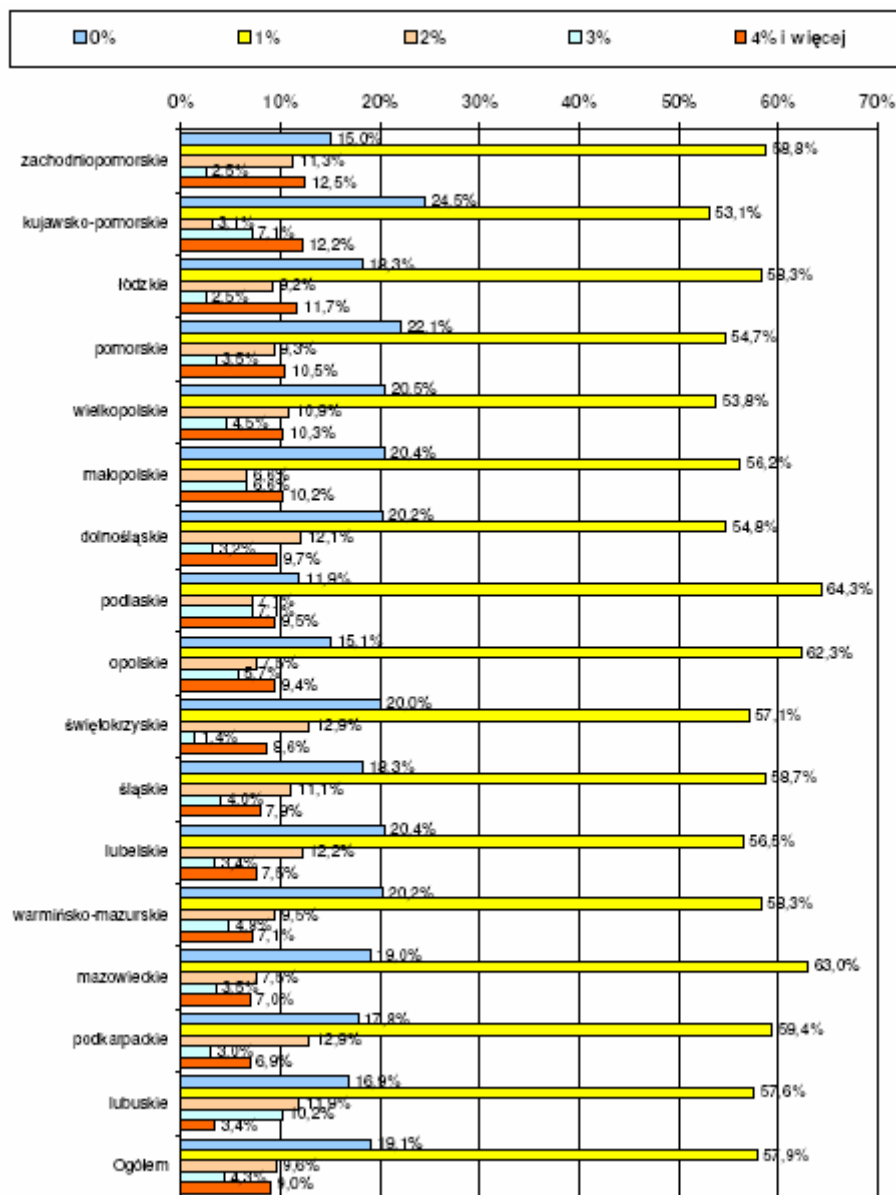

Źródło: Rozwój eGovernment w Polsce 3 edycja badań eEurope http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/10/66/1066.pdf

Informatyzacja w podkarpackich urzędach – *case study*

W Podkarpackim Urzędzie Wojewódzkim nie ma specjalnie wydzielonego wydziału ds. informatyki, istnieje jedynie Wojewódzki Ośrodek Informatyki – Terenowy Bank Danych w Rzeszowie, podległy bezpośrednio dyrektorowi generalnemu urzędu, stąd brak danych dotyczących średniej liczby osób pracujących w jakimże wydziale. Jeśli chodzi o Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego, funkcjonuje tam Biuro obsługi informatycznej. Jeśli chodzi o miasta na prawach powiatu i starostwa powiatowe w województwie podkarpackim w wydziałach informatycznych średnio pracuje 1,57 osoby, zaś w gminach 1,10.

Ryc. Wydatki na informatyzację – samorząd terytorialny województwa

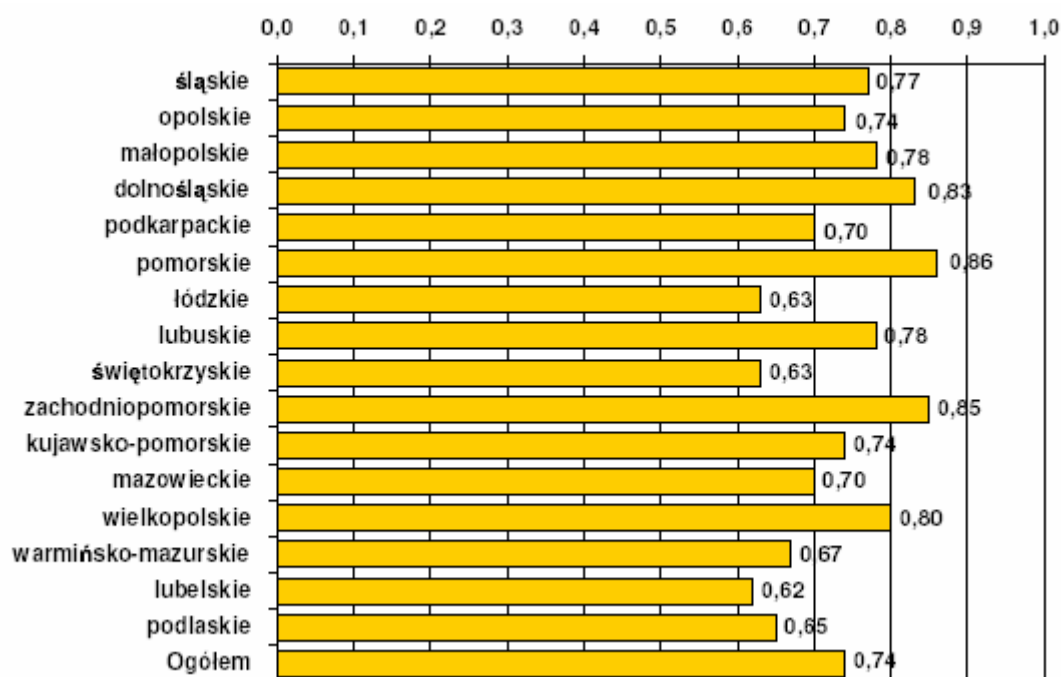
* podstawą uszeregowania urzędów według województw jest częstość wskazań „4% i więcej”

Źródło: Stopień informatyzacji urzędów w Polsce. Raport generalny z badań ilościowych dla Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, ARC Rynek i Opinia, Warszawa, wrzesień, 2004, http://www.mnii.gov.pl/_gALLERY/39/18/3918.pdf

Wydatki na informatyzację województwa podkarpackiego należą do najniższych w kraju. Znajdujemy się na przedostatniej pozycji, wyprzedając jedynie województwo lubuskie.

Niepokojące jest to, iż 12,5% podkarpackich miast na prawach powiatu i starostw powiatowych oraz 19% gmin wszystkich typów nie przeznaczają żadnych funduszy na informatyzację. Niemal 60% miast na prawach powiatu i starostw powiatowych oraz gmin wszystkich typów na informatyzację przeznaczają 1% swego budżetu. Co trzecie miasto na prawach powiatu i starostwo powiatowych na informatyzację przeznaczają 2% budżetu. 4% i więcej na informatyzację przeznaczają tylko 8,3% gmin wszystkich typów.

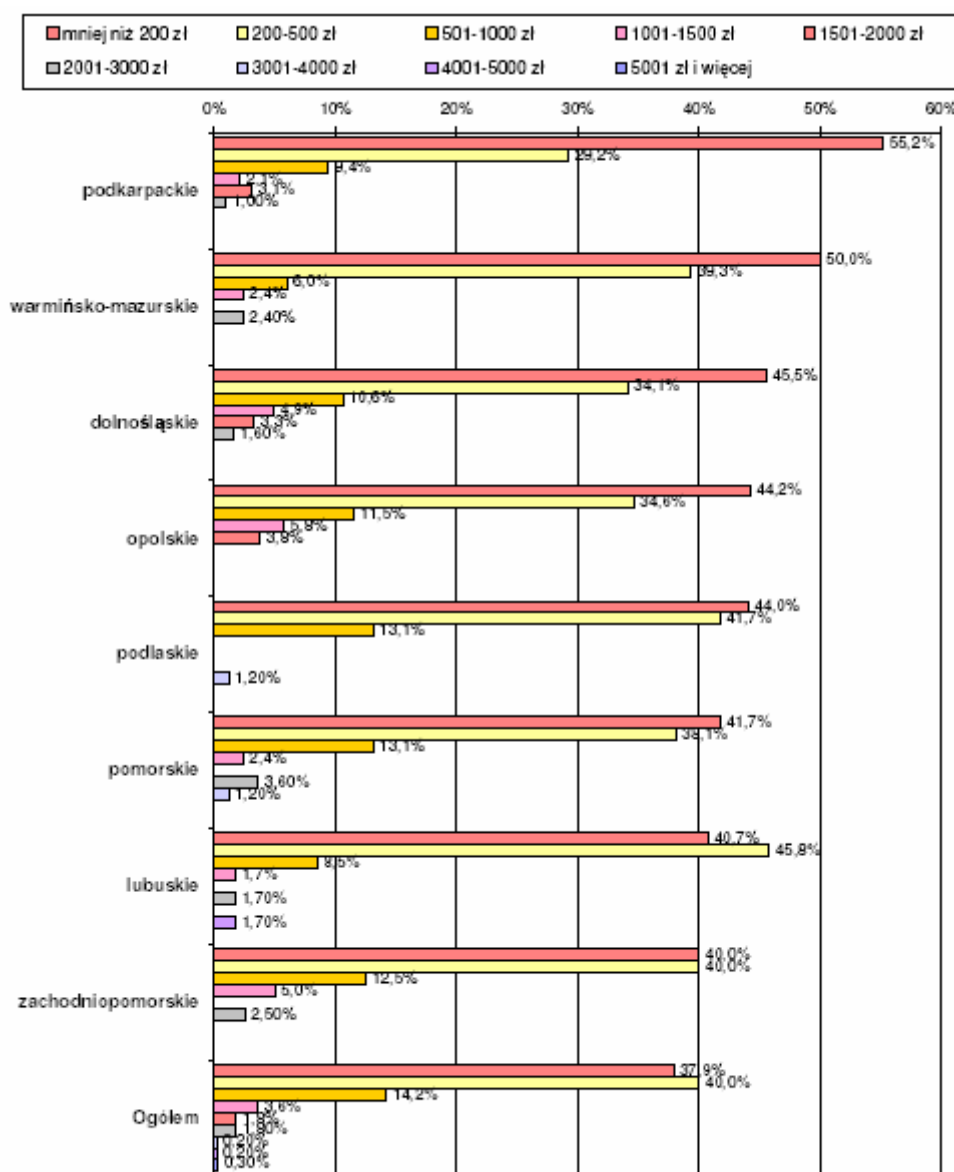
Ryc. Średnia liczba komputerów przypadających na jedną osobę/samorządy terytorialne /województwa

Źródło: Stopień informatyzacji urzędów w Polsce. Raport generalny z badań ilościowych dla Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, ARC Rynek i Opinia, Warszawa, wrzesień, 2004, http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/39/18/3918.pdf

Podkarpackie jednostki samorządu terytorialnego i wojewódzkiego należą do średnio zainformatyzowanych, na 100 osób przypada 70 komputerów, analogiczna sytuacja występuje w województwie mazowieckim, większą od nas liczbą komputerów dysponują m.in. urzędnicy województwa pomorskiego 86 komputerów na 100 osób, zachodniopomorskiego 85/100, dolnośląskiego 83/100, wielkopolskiego 80/100. Zauważmy jednak, iż posiadamy stopień informatyzacji naszych urzędów jest taki sam jak w województwie mazowieckim dysponującym dużo większym budżetem od naszego województwa, zaś wyprzedzające nas jednostki samorządowe i wojewódzkie jak zachodniopomorskie, czy wielkopolskie są również dużo zasobniejsze od podkarpackiego portfela budżetowego.

Ryc. Opłaty za Internet /samorząd terytorialny/województwa

* uszeregowanie według województw na podstawie częstości wskazań „mniej niż 200 zł”

Źródło: Stopień informatyzacji urzędów w Polsce. Raport generalny z badań ilościowych dla Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, ARC Rynek i Opinia, Warszawa, wrzesień, 2004, http://www.mnii.gov.pl/_gAllery/39/18/3918.pdf

Opłaty za Internet w jednostkach samorządu terytorialnego i wojewódzkich są w województwie podkarpackim najniższe w kraju. Co drugi urząd wydaje miesięcznie na Internet mniej niż 200zł, co trzeci od 200-500zł, co dziesiąty od 501-1000zł. Tylko 2,1% urzędów wydaje na Internet od 1001-1500zł, 3,1% 1501-2000zł, 1% 2001-3000zł. Niskie opłaty za Internet jednych mogą napawać optymizmem, dla innych będą wskaźnikiem małej świadomości informatycznej i znaczenia Internetu jako niezwykle przydatnego medium komunikacyjno-informacyjnego.

Według Planu działania na rzecz rozwoju elektronicznej administracji (eGovernment) na lata 2005-2006, w województwie Podkarpackim w najbliższych latach ma zostać zrealizowanych szereg projektów mających na celu usprawnienie funkcjonowania w gospodarce opartej na wiedzy i informacji. Z pewnością cele stawiane przez autorów projektu są niezwykle szczytne, oby jednak nie pozostały wyłącznie w sferze marzeń.

Ryc. Plan działania na rzecz rozwoju elektronicznej administracji (eGovernment) na lata 2005-2006 dla województwa Podkarpackiego.

Nazwa projektu	Charakter projektu	Opis projektu	Termin realizacji
Elektroniczny obieg dokumentów (Urząd Wojewódzki)	Interaktywne usługi publiczne, Interoperacyjność	Poprawa procesu wymiany informacji poprzez archiwizowanie oraz wymianę elektronicznych dokumentów, które dotychczas występowały w formie tradycyjnej	2006
Wrota Podkarpackie (Urząd Marszałkowski)	Interaktywne usługi publiczne	Portal elektronicznej administracji	2004
Cyfrowy Urząd (Urząd Marszałkowski)	Interaktywne usługi publiczne	Udostępnienie procedur urzędowych w Internecie	2004-2006
Elektroniczny obieg dokumentów (Urząd Marszałkowski)	Interaktywne usługi publiczne, Interoperacyjność	Poprawa procesu wymiany informacji poprzez archiwizowanie oraz wymianę elektronicznych dokumentów, które dotychczas występowały w formie tradycyjnej	2004-2006
Wrota Podkarpackie - portal dla inwestorów (Urząd Marszałkowski)	Interaktywne usługi publiczne	Inwestycyjny portal elektronicznej administracji	2005-2006
Podkarpacka sieć telemedyczna (Urząd Marszałkowski)	Interaktywne usługi publiczne	Wykorzystanie nowoczesnych technologii teleinformatycznych w celu usprawnienia funkcji realizowanych codziennie przez placówki medyczne	2006-2008
Platforma e-learning (Urząd Marszałkowski)	Interaktywne usługi publiczne	Rozwiązanie umożliwiające prowadzenie szkoleń i pobieranie nauki za pośrednictwem standardowej przeglądarki internetowej	2006-2008
Podkarpacki System Informacji Przestrzennej (Urząd Marszałkowski, PBPP, WODGIK)	Interaktywne usługi publiczne	Integracja zasobów geodezyjnych i kartograficznych oraz ich udostępnienie w Internecie	2004-2008

Źródło: Plan działania na rzecz rozwoju elektronicznej administracji (eGovernment) na lata 2005-2006, <http://www.mnii.gov.pl>

Abstract

Article undertakes the matters of forming in Poland information society, from special regard of Podkarpacie. Authoress undertakes as new form of social stratification the matters of digital division, distributing on these society, also which they have access (or not) to modern technologies.

Bibliografia:

1. M. Castells, *Galaktyka Internetu*, Poznań, Rebis, 2003
2. U. Eco, 2002, *Nowe środki masowego przekazu a przyszłość książki*, w: *Nowe media w komunikacji społecznej w XX wieku*, Warszawa: Oficyna Naukowa, 2002
3. T. Goban-Klas, P. Sienkiewicz, *Spółeczeństwo informacyjne: szanse, zagrożenia, wyzwania*, Kraków: Fundacja Postępu Telekomunikacji, 1999

4. P. Grygiel, A. Grzesik, M. Malikowski, *Rzeszów w opiniach jego mieszkańców*, w: *Społeczeństwo Podkarpacia na początku XXI wieku*, M. Malikowski (red.), Rzeszów, 2003
5. L. Haber, *Poznawcze aspekty badań nad społecznością informacyjną*, w: *Mikrospołeczność informacyjna: na przykładzie miasteczka internetowego AGH*, L. Haber (red.) Kraków, AGH, 2001
6. K. Krzysztofek, *Technologie informacyjne a rozwój cywilizacyjny*, w: W. Cellary (red.), *Polska w drodze do globalnego społeczeństwa informacyjnego. Raport o rozwoju społecznym*, Warszawa, 2002
7. T. Majcherkiewicz, *Elity regionalne wobec wyzwań elektronicznej demokracji – analiza stron urzędów wojewódzkich*, w: L. Haber, *Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość: II Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, Kraków: AGH, t.2, 2004
8. T. Majcherkiewicz, *Społeczeństwo lokalne, a społeczeństwo sieciowe. Rola administracji w tworzeniu lokalnego społeczeństwa informacyjnego*. Referat wygłoszony na VII konferencji z cyklu Problemy społeczeństwa globalnej informacji: Informacja – dobra czy zła nowina. 27-28 maja 2004
9. K. Pietrowicz, *Nowa stratyfikacja społeczna? „Digital divide” a Polska*, w: L. Haber, *Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość: II Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, Kraków: AGH, t.2, 2004
10. L. Porębski, *Społeczeństwo informacyjne jako realizacja idei zrównoważonego rozwoju*, w: L. Haber, *Społeczeństwo informacyjne – wizja czy rzeczywistość: II Ogólnopolska Konferencja Naukowa*, Kraków: AGH, t.2, 2004
11. N. Postman, *Technopol. Triumf techniki nad kulturą*, Muza, 2004
12. A. Szewczyk, *Świadomość i kultura informacyjna*, w: *Dylematy cywilizacji informatycznej*, A. Szewczyk (red.), Warszawa: PWE, 2004
13. R. Tadeusiewicz, *Społeczność Internetu*, Warszawa: AOW EXIT, 2002

Netografia:

1. <http://www.tezmedium.pl/10871.xml>
2. *Plan działania na rzecz rozwoju elektronicznej administracji (eGovernment) na lata 2005-2006*, <http://www.mnii.gov.pl>
3. *Polska a gospodarka oparta na wiedzy. W kierunku zwiększania konkurencyjności Polski w Unii Europejskiej*, http://www.mnii.gov.pl/_gALLERY/14/91/1491.pdf
4. *Rozwój eGovernment w Polsce 3 edycja badań eEurope* http://www.mnii.gov.pl/_gALLERY/10/66/1066.pdf
5. *Stopień informatyzacji urzędów w Polsce. Raport generalny z badań ilościowych dla Ministerstwa Nauki i Informatyzacji, ARC Rynek i Opinia, Warszawa, wrzesień, 2004*, http://www.mnii.gov.pl/_gALLERY/39/18/3918.pdf

Nota o autorze:

Autorka jest doktorantką Uniwersytetu Jagiellońskiego i pracownikiem Zakładu Reklamy, Grafiki Komputerowej i Nowych Mediów Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie. Obecnie przygotowuje rozprawę doktorską nt. *Społecznej przestrzeni Internetu* pod kierunkiem prof. dr hab. Mariana Niezgody (w realizacji grant promotorski przyznany przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji - *Społeczna przestrzeń Internetu 1 H02E 047 28*).

Autorka kilkunastu artykułów z zakresu socjologii Internetu oraz uczestniczka kilku projektów badawczych. Recenzent Salonu Recenzyjnego portalu Wirtualna Polska.

